

Malmö högskola

Läroartbildningen
Kultur Språk Medier

Examensarbete
15 högskolepoäng

Vår tids rapsoder

- om hiphopkultur och rap som alternativa lärandemiljöer

*Hip hop culture and rap
as alternative learning practices*

Jenny Steen

Lärarexamen 300 hp
Svenska i ett mångkulturellt samhälle
2007-12-21

Examinator: Jonas Aspelin

Handledare: Ulf Lindberg

Sammandrag

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka en miljö där ungdomar träffas för att lära sig rap, utifrån ett lärandeperspektiv. Denna miljö kan sägas vara alternativ i förhållande till skolans mer formella kontext. Metoderna som jag använt är kvalitativa och etnografiska och jag vill i första hand undersöka vad individer i miljön själva uttrycker om sitt eget lärande. Detta har jag gjort genom observationer och intervjuer. I mina resultat framkommer flera olika kategorier av lärande och kunskap. Det handlar dels om språk och bättre ordförråd, men också om social kunskap, beteende och att utveckla sin identitet och självförtroende.

Abstract

It is my intention in this paper to examine a forum where adolescents meet to learn how to rap. While not a classic learning environment such as in a formal school context, the "rap" environment offers alternative forms of learning. Through qualitative and ethnographic methods I intend to investigate, from an educational perspective, what some participants experience through their own learning. For this process, I have relied primarily on observation and interviews. The results indicate that the rap environment encompasses different areas of learning, including development of language and vocabulary, social knowledge and behaviour, and expression of identity and self-confidence.

Innehåll

1 Inledning	7
1.2 Syfte och frågeställningar	9
2 Bakgrund – en hiphophistorik.....	9
2.1 Muntliga traditioner	9
2.2 Det sociala projektet	11
3 Teoretiska utgångspunkter.....	12
3.1 Om kunskapssyn och lärande	13
3.2 Om identifikation.....	15
4 Metod och forskningsetik	17
4.1 Empiri	18
4.2 Forskningsetik	20
4.3 Observationer och intervjuer	21
4.3.1 Intervjufrågorna.....	22
4.3.2 Aktiviteten	22
4.4 Respondenterna.....	23
4.4.1 Melissa.....	23
4.4.2 Rebecca och Nadia.....	23
4.4.3 Yassine, Dado, Kandi och Edon	23
4.4.4 Dawit och Agim.....	24
5 Resultat.....	25
5.1 Skolans lärande kontra det frivilliga lärandet	25
5.2 Skolkunskap	28
5.3 Social kunskap	30
5.4 Identitet och självförtroende	32
6 Analys	34
6.1 En miljö som gynnar lärande	34
6.2 Skillnader i lärandemiljöer	36
7 Diskussion.....	37
8 Avslutning	38
Källförteckning	40
Bilaga 1 Tabell över observationstillfällen och intervjuer.....	42
Bilaga 2 Intervjumall.....	43

1 Inledning

Fred tyckte inte om skolan. En gång gick han till en lektion i maskinskrivning, efter att ha skolkat i flera veckor. Lärarinnan kände inte igen honom och stirrade på honom. ”Har du ingen TV hemma?” frågade Fred. Han fick etta i det ämnet också. (Strage 2001 s 19) [...]

”Är alla med mig?” skriker han och daskar sina jättelabbar mot barnhänderna som sticker upp ur publikhavet. Andra låten heter ”Hässelby” och är, kanske inte helt oväntat, en hyllning till Freds hemort. Alla sjunger med i refrängen ”Hässelby är stället där vi bor/Där kärleken är stor/huhh!/Där ingen glo snett” och efter några minuter kollapsar de första småtjejerna (s 22).

Citatet ur kapitlet om Big Fred i Fredrik Strages *Mikrofonkåt* ger en ögonblicksbild, med vilken jag vill leda läsaren in i det ämne som jag har valt för min uppsats. ”Hiphopkulturen är en av världens mest dominerande kulturer” skriver Johan Söderman i en artikel (2005) och den som vet det minsta om svenska tonåringars musiksmak idag kan nog hålla med om den otroliga genomslagskraft hiphop¹ har, inte bara när det gäller musik utan även på ungdomars klädstilar och andra livsstilsideal. Första delen av citatet pekar också på attityder till skolans värld, som finns hos många ungdomar, inte bara hiphopare, som jag kommer att intressera mig för i den här uppsatsen.

I skolans lärandemiljö försöker man ofta ge eleverna en kunskap som de inte själva skulle uppsöka, man har inte sällan som mål att få dem att läsa böcker de kanske inte hade blivit intresserade av på egen hand. Det är en välmenande utgångspunkt, att man vill ge ungdomarna alternativ och visa på kunskap och kulturella företeelser som de annars inte hade fått ta del av. Men en lika bra idé kan vara att ta reda på mer om det som ungdomar ägnar sig åt på fritiden. Vi vet att det finns en stor variation av aktiviteter inom musik, dataspel, internet och sport som ungdomar hellre ägnar sig åt än skolarbete. Inom denna sfär av frivilliga aktiviteter pågår också ett lärande, den fria tidens lärande, och detta kan sättas som motpol mot det officiella lärandet och kunskapen som skolan står för. Det finns i den fria tidens lärande ofta inte samma problem med motivation som finns inom skolan. Kanske finns det då något för lärare att lära sig genom att få inblick i dessa alternativa miljöer där kunskap inhämtas och förmedlas mellan ungdomar på frivillig grund. Skolan har också genomgått en förändring och anpassning till nya medier och kulturyttringar. Magnus Persson ger oss en bild av detta genom att citera Terry Eagleton: ”Förr i tiden var rockmusik en avkoppling från dina studier; nu kan det mycket väl vara rockmusik du studerar.” (Persson 2007 s 237)

¹ Hip hop, hiphop, hip-hop, hiphopen eller hiphoppen? Alla dessa stavningsvarianter av begreppet har jag mött i olika texter, men jag väljer här att följa SAOL (1998) och använda deras första alternativ hiphop och dess bestämda form hiphopen.

Hiphopkulturen består av de fyra elementen dj:ing, graffiti, breakdance och rap. För många som inte är bekanta med denna kultur är hiphop kanske liktydigt med musikgenren hiphop, men för de initierade är hiphop mycket mer än så, det är en livsstil och en filosofi. I min uppsats kommer jag när jag använder begreppet hiphop inte att syfta specifikt på de fyra elementen utan jag använder det dels i betydelsen musikgenre och dels som ett bredare begrepp än rap, och då som en hänvisning till hiphopkulturen som helhet med dess livsstilsideal.

Anledningen till att jag väljer att titta på just genren hiphop och rap, och inte andra aktiviteter inom ramen för den fria tidens lärande, är att jag finner det speciellt intressant med den muntliga aspekten. Vilken plats får muntligheten i vårt skriftspråksbaserade samhälle? Ong (1990 s 23) talar om att samhället idag har en "skriftlig talspråkighet" eller sekundär talspråkighet (i motsats till primär talspråkighet som avser kulturer helt utan skriftspråk) som kommer till uttryck genom TV, radio och telefoni. Den som behärskar orden och språket sägs kunna inta maktpositioner i förhållande till andra. Men har den muntliga formen av språk en underordnad roll när vi värderar kunskap och hur påverkar det i så fall vår syn på de rappande ungdomarnas aktiviteter i förhållande till vad vi lär ut i skolan?

Svensk rap har väldigt ofta ett lokalt innehåll och kan ses som "en berättelse om den moderna förorten" (Sernhede 2002 s 18 ff). I inledningens citat ser vi ett exempel på ett sådant innehåll. Min tanke med rubriken "Vår tids rapsoder" är dels kopplingen till muntlighet och hur den kommer till uttryck idag och dels vilket innehåll dessa berättelser har. Ungdomarna samlas, precis som de grekiska rapsoderna, ibland på offentliga platser och framför berättelser om sina liv och ofta innehåller de också ett hjältemotiv där det går ut på att framhäva den egna suveräniteten över den man "battlar" med. Att "battla" kan förklaras som att man turas om och slåss med ord genom improviserad rap (freestyle).

Varför är det viktigt att undersöka och beskriva en miljö som denna? Söderman m.fl. skriver att "Forskning om hur människor själva organiserar sitt eget lärande kan utgöra viktig kunskap för diskussionen kring pedagogik och utbildning." (Söderman, Ericsson och Folkestad 2007 s 7). Skolan behöver hela tiden förändras och förbättras och reflektera över sin roll i förhållande till övriga samhället. Den nya etniska och språkliga mångfalden i många svenska skolor idag utgör nya utmaningar till exempel när det gäller det svenska språket. När det gäller andraspråksinläring är miljöer utanför skolan viktiga komplement för hur snabbt individen lär sig språket, menar Viberg (1996 s 111). Alternativa lärandemiljöer kanske visar sig innehålla både form och innehåll som skolan kan inspireras av. I Skolverkets kursplan för

Svenska som andraspråk betonas att processen att tillägna sig ett andraspråk är livslång och därför ingår det i ämnet att ”ge eleverna möjlighet att tillägna sig metoder och verktyg för andraspråksinläring, så att de själva kan ta ansvar för att vidareutveckla sitt språk för att uppnå i det närmaste förstaspråksnivå i svenska.” (Skolverket u.å.). Skulle hiphop kunna räknas som ett sådant ”verktyg”?

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att ta reda på vad som sker med några Malmöungdomar som deltar i hiphopverksamhet utifrån ett lärandeperspektiv. Lär de sig något i denna miljö och vad är det i så fall de lär sig?

Mina frågeställningar är:

Vad innebär lärandet i denna miljö ...

- a) ... i förhållande till lärande i en skolmiljö?
- b) ... i aspekter av språkutveckling?
- c) ... med avseende på social kunskap och identitetsskapande?

2 Bakgrund – en hiphophistorik

I det här avsnittet kommer jag att försöka beskriva delar av hiphopens historia med fokus på det som har relevans för den här studien. Jag gör inte anspråk på att måla någon helhetsbild utan koncentrerar mig dels på hiphopens rötter i olika muntliga traditioner och dels hiphopkulturens karaktär av socialt projekt. Med genomgången av folkliga, muntliga traditioner som har föregått rappen, vill jag ge en bakgrund som kan öka förståelsen för vad tonåringarna sysslar med när de ”battlar” eller rappar. Att se att denna sociala kommunikationsform har en lång historia och en rik variation av genrer kan förhoppningsvis öka intresset för den och dess status i till exempel en lärares ögon. Likheter med våra muntliga traditioner i västerländsk historia (rapsoderna) kan kanske ge motivation för en lärare i svenska att använda sig av rappande elevers kunskaper och intresse i undervisningen.

2.1 Muntliga traditioner

Man skulle kunna hävda att rap och hiphop föddes i stadsdelen Bronx i New York, under 70-talet, men man skulle också kunna påstå att dess egentliga födelse ägde rum i Västafrika, flera hundra år tidigare. Det är i alla fall så långt som rötterna går om man ser på olika muntliga traditioner inom afroamerikansk kultur. I Västafrika har länge funnits en tradition att använda

poesi och musik som debattvapen mellan individer och grupper. Till exempel kunde kvinnor i Yorubastammen ibland uttrycka sitt ogillande inför en ovän genom att sjunga smädliga visor, gärna vid offentliga tillfällen så att andra i gruppen också fick höra. Det fanns också professionella sångare, ”griots”, som kunde vara knutna till en by eller hyrdes in. Deras funktion var att sprida nyheter, berätta om stammens historia eller sjunga hyllningssånger eller satir riktat mot någon framträdande person (Toop 2000 s 31 f).

Inom svart amerikansk kultur finns en folklig tradition av muntliga, berättande poem som kallas *toasts*. Innehållet var ofta brutalt, obscen och kvinnofientligt och de förekom framförallt bland män. Dessa rimmade, långa verser användes för att fördriva tiden och tristessen i fängelser, i armén eller på gatan i fattiga kvarter. Amerikanska kommunala fängelser hade en hög andel svarta män ur underklassen, eftersom det var de som inte hade råd att betala bötesstraff eller borgen. Vissa teman ur dessa folkliga sånger letade sig in i kommersiella sammanhang och blev till exempel motiv i en blueslåt (Toop s 29 f).

Att kunna vara slängd i käften och ha ”talking skills” var en viktig egenskap i vissa afroamerikanska, manliga grupperingar. Ibland kunde sociala situationer präglas av verbalt tävlande och utvecklas till så kallat *sounding*, ”a teasing and boasting session”. Lingvisten William Labov studerade under 60-talet en form av rimmade förolämpningar, *the dozens*, bland tonåringar på klubbarna *Jets* och *Cobras* i Harlem (Toop s 32 f). Ofta förolämpade man inte bara sin motståndare direkt utan också dennes familj och ofta modern. Den här sortens kränkningar av en persons mamma är något som jag känner igen från ungdomar i dagens Malmö.

Discjockeyer på svarta radiostationer hade också en vana att slänga sig med fraser och rim som introducerade låtar och artister. Jazz och blues spelades överallt på radio och DJ:arna försökte fånga publiken och ge en känsla av ”live music” genom att som Dr Hep Cat sjungprata: *If you want to hip to the tip and bop to the top – You get some mad threads that just won't stop* (Toop s 38).

Hiphop består som sagt av de fyra elementen rap, breakdance, DJ:ing och graffiti. Under 70-talet fanns i NewYork alla dessa kulturyttringar, men de hade ännu inte förenats under ett gemensamt namn. Både på klubbar och spontana fester på gator och i parker samlades DJ:ar och spelade sina skivor och b-boys (breakdansare) slöt upp för att dansa. Dj:ns uppgift i discoerans 70-tal var, förutom att spela rätt låtar, att göra smidiga övergångar mellan låtarna. En av DJ:ns tekniker, *scratching*, föddes genom att man var tvungen att manuellt föra skivan fram och tillbaka innan man hittar rätt ställe för övergång till nästa låt.

Snart började man experimentera genom använda det ljud som skapades som ett extra instrument och förstärka låten som spelades (Toop s 26). I Bronx föddes en ny DJ-stil som gick ut på att använda hitlåternas trumsolo, *breaks*, och förlänga dessa genom att ha två skivor med samma låt på sina båda skivspelare. Nuförtiden är det lätt för vem som helst att genom digital teknik ”loopa” en slinga ur en låt och skapa ett ”beat” som man kan rappa till.

Rappen uppstod först som mellansnack mellan låtar och successivt övertogs detta från DJ:n av en MC eller Emcee; *Master of ceremony* eller *Mic controller* (Ogg 1999 s 40 f). Snart började man också improvisera till de instrumentala låtarna och breakbeaten. Många av den tidens 12-tums skivor hade baksidor med mycket långa, instrumentala versioner av hitlåtar som var ideala för de som ville mixa, scratcha och rappa. Strålkastarljuset och stjärnstatusen förflyttades alltmer från DJ:n till MC:n, som nu också fick namnet rappare (Ogg s 41).

2.2 Det sociala projektet

En av förgrundsgestalterna inom hiphopen är Afrika Bambaataa. Han började DJ:a vid 10 års ålder och växte upp med den destruktiva gängkulturen (Ogg s 23). Inspirerad av den svarta medborgarrättsrörelsens aktörer som Malcolm X och Svarta pantrarna, startade Bambaataa ett nytt ungdomsgäng som kom att kallas *The Zulu Nation*. Från början bestod det av fem unga breakdansare som snabbt fick ryktet om att vara de bästa dansarna i området (Ogg s 24). Även om det var ett nyvaket intresse för sina afrikanska rötter och en stolthet över att vara svart som låg till grund för hans projekt så ville Bambaataa se *The Zulu Nation* som en gemenskap över etniska gränser. Han hade sett vänner dö på grund av våldet och ville vända destruktivitet till kreativitet. Bambaataa började också resa runt i världen med *The Zulu Nation* och föreläsa och starta projekt för förbättring i nedgångna områden. Bambaataa vill föra in kunskapen som hiphopens femte element (Söderman och Folkestad 2007 s 2).

En annan person som såg musiken som ett verktyg i socialt förändringsarbete var radio-DJ:n Gary Byrd. Han hade börjat som radio-DJ redan som tonåring och började göra sociala protestlåtar genom att mixa musik och ljudeffekter (Toop 2000 s 45). För att förbättra läsfärdigheter i skolorna var Gary Byrd med i ett projekt där man använde rap och musik av barnens idoler för att visa att man behöver vissa kunskaper och färdigheter för att kunna framföra en sång. Byrd beskriver barnens reaktion: *'So they write these songs?' You get that kind of reaction. 'Oh, so Michael [Jackson, min kommentar] reads it, then he learns it. Oh. Ahh.' A lot of surprise there.* (Toop s 45).

Ambitionen att använda hiphop i sociala projekt och företrädesvis som ett pedagogiskt verktyg i svenska sammanhang har studerats av bland andra Johan Söderman. I fokus för hans undersökningar har professionella rappare frågats ut om sina mål och medel när det gäller att sprida kunskap. Söderman och Folkestad (2007) drar paralleller mellan hiphop och klassisk folkbildningstradition. Inom båda dessa finner de idén om ett självbildningsideal och en önskan om att förändra samhället. De menar att folkbildning kan ha två olika funktioner (s 6). Dels kan det betraktas som ett underifrån kommande initiativ, där lokala organisationer uppstår ur ett kunskapsbehov. Men det finns också en karaktärisering som går ut på att folkbildning är något som används ”uppifrån”, för att få ”folket” att bete sig på ett korrekt sätt i samhället.

I diskussionen med rapparna framträder frågan om en politisk kontra en kommersiell hiphop. De uttrycker en vilja att ”skapa alternativ till den kommersiella skivindustrin” (s 20). De vill också att ungdomar ska lära sig hiphopens historia och förstå den som mer än en ytlig stil och en kommersiell musikgenre. Inom denna alternativa eller politiska hiphop finns alltså ambitioner att föra ut kunskap, inte bara *genom* hiphop, utan också *om* hiphop, d.v.s. den äkta hiphopen. Både Afrika Bambaataa i USA och Nabila i Sverige vill få ungdomar att utnyttja kunskapen (och gärna den som skolan erbjuder) för att inte komma i underläge i samhället; Nabila säger ”Stay in school!” (s 18).

Trots att flera grupperingar inom hiphopkulturen önskar sig en gemensamhetskapande kultur som överbryggat gränser av olika slag; etniska, ekonomiska eller nationella, så finns det starka uppdelningar och gränser inom hiphopen. Det finns en debatt om autenticitet och vem som är äkta eller inte. Frågan kan vara om du är äkta ”ghetto” eller kommer från fin medelklass och bara låtsas ha det svårt eller om du är äkta i att du vill förmedla ett budskap och förändra världen eller om du bara är ytlig och kan tänka dig att tjäna pengar på skivindustrins villkor.

3 Teoretiska utgångspunkter

Under denna rubrik vill jag presentera några olika sätt att se på inläring, kunskap och identitet, som har relevans för min analys. Begrepp som jag kan använda för att förstå den miljö jag har studerat ur ett lärandeperspektiv är bland andra: konstruktivism, interaktionism, kontextberoende, subjektiv och kulturell relevans, identifikation och hybriditet.

3.1 Om kunskapssyn och lärande

Kunskap skulle kunna definieras som en objektiv sanning som överförs i oförändrat skick från lärare till elev, från människa till människa eller från böcker, TV, media till människor. Dysthe (1996) menar att denna syn har präglat skolans praxis genom tiderna och fortfarande är en vanlig uppfattning om inläring i allmänhet (s 46). Ett konstruktivistiskt perspektiv innebär däremot att kunskap och sanning som sådan inte existerar självständigt utanför den lärande individen eller kontexten. Kunskap är något som skapas och konstrueras av den som lär sig och det sker alltid i relation till en social, ekonomisk, historisk och kulturell kontext. Social konstruktivism innebär att man inte enbart ser individer som skapare av kunskap och sanningar utan att detta även sker inom olika sociala gemenskaper, där alla medlemmar omfattar och accepterar gruppens skapade sanningar.

Jag attraheras av Dysthes syn på kunskap som både konstruerad av subjektet (den som lär sig) och interaktionistisk. Det interaktionistiska perspektivet innebär att inläring sker i ett samspel mellan individer. Nystrand (i Dysthe s 49) menar att det är i en *ömsesidighet* mellan den individuella inlärningsprocessen och det sociala samspelet som inläring blir effektiv. I mina iakttagelser av miljön som studeras i denna uppsats tycker jag att jag ser tydliga mönster på hur byggandet av förståelse, kunskaper och färdigheter är beroende av kommunikation mellan individer.

Roger Säljö presenterar två andra polariserade teorier om inläring (2005 s 17). Det ena är att se lärprocessen som att man utvecklar medfödda, inre egenskaper (rationalism eller nativism) och det andra är att vi kommer till världen som tomma ark och fylls på av erfarenheter (empirism). Det förra perspektivet ser personlig utveckling som inifrån kommande och det senare som utifrån kommande. Säljö menar att båda synsätten har brister och inte kan användas som helhetsförklaringar. Men, eftersom förenklade kategoriseringar ofta spelar en roll i hur människor tänker, anser jag att det ändå kan vara intressant att ha de båda motpolerna i bakhuvudet när man diskuterar vilka attityder det finns kring förutsättningar för lärande i utsatta, segregerade delar av samhället. Kan till exempel politiska beslut färgas av det ena eller andra synsättet? Det är dock en fråga som jag inte kommer att försöka besvara.

Säljö landar sin diskussion, precis som Dysthe, i betydelsen av kontext och socialt samspel. Han pekar på att hans perspektiv, det sociokulturella, innebär att man undersöker och talar om lärande som bundet till tid och rum; d.v.s. kontextberoende och det man kommer fram till i en sådan analys inte kan sägas gälla lärande generellt (s 21). Säljö kommer med en

utmaning som jag vill citera för att det ger en bild av lärandets essens som tilltalar mig och att det är något som jag önskar att denna uppsats kommer att snudda vid:

Utmaningen är att hitta lärandets karaktär och förstå de händelser och sammanhang där individer och kollektiv ändrar sina sätt att hantera sin omvärld och att förstå den, de situationer där de transformerar både sig själva och sin omvärld. (s 20 f)

Det finns en rad olika faktorer som har betydelse för om en miljö gynnar inläring. Dysthe har i sin forskning funnit att de som lär behöver en anknytning till sin egen verklighet för att känna att kunskapen har betydelse för dem, så kallad "subjektiv relevans" (Dysthe 1996 s 27). Eftersom hennes undersökningar har gjorts i etniskt heterogena miljöer så påpekar hon att den subjektiva relevansen också innebär "kulturell relevans".

En annan faktor som kan gynna inläring är att aktiviteten upplevs som autentisk. När en praktik flyttas in i klassrummet förvandlas den och blir en del av skolkulturen (Brown m.fl. i Carlgren 1999). Det man sysslar med i skolan blir då "ersättningsaktiviteter" och eleverna kan lära sig saker på ett sätt som gör att de inte kan använda kunskaperna i den motsvarande "verkliga" situationen. Ett situerat eller kontextberoende lärande förknippas ibland med lärlingskap och praktiska kompetenser, men Carlgren påpekar att det finns de som förordar ett slags "kognitivt lärlingskap" som liknar det vid praktiska lärandesituationer (s 21). Av detta kan man dra slutsatsen att även de teoretiska kunskaperna kan gynnas av ett sammanhang och en tydlig verklighetsanknytning för att bli begripliga och attraktiva. Carlgren väcker också frågan om vad som anses vara "god pedagogik" och menar att man istället för att hitta den bästa metoden för undervisning bör föredra en rad olika strategier, just eftersom lärandet är kontextberoende och därmed olika från gång till gång (s 12). Att studera alternativa lärandemiljöer motiveras då inte utifrån att man ska hitta den ultimata, pedagogiska formen, utan möjligtvis ett av flera användbara verktyg.

Utifrån processer som görs synliga i tre rockbands aktiviteter urskiljer Fornäs m.fl. (1989) en rad kategorier av lärande (s 242 ff). Dessa lärotyper utspelar sig i olika världar som interagerar och överlappar varandra. I den yttre världen finns lärande som handlar om praktiska färdigheter, administrativa förmågor och kunskap om omvärlden. Hit räknas hur man tekniskt hanterar och spelar ett instrument, men också skolkunskap och att kunna hantverket att skriva texter. Lärande i den delade världen delar Fornäs m.fl. upp i språkliga färdigheter, normativa förmågor och relationsförmåga. De språkliga förmågorna handlar om att man kan avläsa och producera genrespecifika symboler och uttryck i ett visst sammanhang. Normativa förmågor omfattar vilka regler man har inom en grupp, hur man

hanterar konflikter och beteende. Relationsförmågan innebär att man lär sig utveckla grupp gemenskap och förhållningssätt till utomstående relationer. Den tredje kategorin är lärandet som sker i en inre värld. Det handlar dels om självkänedom, att få insikt om sig själv, dels om att bilda ideal kring vem man vill och/eller bör vara och till slut om en expressiv förmåga, att få uttrycka undertryckta känslor genom till exempel musiken.

3.2 Om identifikation²

Ett vanligt fokus inom ungdomskulturforskning är hur identiteter skapas. Ungdomstiden handlar mycket om ett utforskande kring vem man är, var man kommer ifrån och vad eller vem man vill vara. Ofta reagerar man i puberteten mot vuxenvärldens krav och vill skapa sina egna regler och livsvillkor. Ungdomskulturforskning har ofta intresserat sig för motstånd och subkulturer med inslag av revolt och aggression (Sernhede 2002 s 157 ff). Olika grupper har studerats utifrån att de utgör ett samhällsligt problem. Sernhede (2006) diskuterar hur förutsättningarna för hur identiteter skapas har förändrats i samhället. Numera har gränserna för vad som är "ungdom" rubbats, traditionella familjemönster har brutits upp och vi ärver inte en "oreflektad tillhörighet" utan skapar i allt större grad vår egen identitet (s 13 ff). Dessa nya förutsättningar ger både en ny frihet och en osäkerhet.

Thomas Ziehe, som är en av dagens mest inflytelserika ungdomsforskare, menar att ungdomar idag möter en helt ny problematik än tidigare generationer. Ziehe uttrycker identifikationens nya förutsättningar som en "kulturell friställning", vilket inte bara implicerar frihet och osäkerhet men också att individen blir "uppsagd" från de traditionella identitetsmönstren; det sker mot ens vilja. Det nya frigjorda utrymmet blir också invaderat av nya "möjligheter", genom vad Ziehe kallar "kulturell expropriation". Men dessa möjligheter är inte alltid så nåbara som de först verkar. Det verkar som att vem som helst kan bli president, rockstjärna eller fotbollsproffs enligt tidskrifternas glassiga sidor, men verkligheten är fortfarande full av sociala och ekonomiska begränsningar (Ziehe 2003 s 25).

Identitetsbegreppet har genomgått flera definitionsprocesser och är idag än mer komplext och svårfångat i vår globaliserade och mångkulturella värld. För upplysningstidens filosofer var den essentialistiska uppfattningen om identiteten dominerande (von Brömssen 2006 s 44). Det innebär att man ser identitet som enhetlig, oberoende och inneboende i

² Jag skulle tycka att det vore intressant att helt ersätta ordet identitet med identifikation eftersom begreppet identitet betyder att det är något man kan *ha* och *äga*, medan identifikation implicerar aktion och görande, vilket mer motsvarar den aktuella forskningens bild av vad identitet är och hur den skapas (se von Brömssen 2006 s 40 f). I den här uppsatsen väljer jag dock att inte gå i förväg och använder begreppet identitet.

individ. Essentialismens föreställning om det självständiga och rationella jaget uttrycktes av Descartes i antagandet: "Jag tänker, alltså är jag." Inom sociologin kritiserade man detta perspektiv och menade att identitet konstrueras mellan individen och det omgivande samhället. Den sociala positionen i samhället hade stor betydelse för vem du var, enligt detta synsätt. Senare, postmoderna teoretiker, har kritiserat även denna definition och menar att subjektets enhet är en fantasibild och att identiteten är splittrad, motsägelsefull och obestämd (s 45). Man talar också om att vi samtidigt har "multipla identiteter"; ett jag kan vara både mor, dotter, chef, turist och alkoholist, i olika sammanhang.

När det gäller etniska identiteter är det intressant att tala om kollektiv eller individuell identitet. Vad är det som gör att vi upplever en gemenskap med andra svenskar? Von Brömssen ställer frågan om det kan vara så att det endast är *föreställningen* om att vara svensk som utgör det gemensamma (s 46). Ofta har skolan fått som uppgift att skapa en nationell identitet hos medborgarna och i Sverige har tanken om språkets enhet haft en stark ställning (s 49 f). I ett mångkulturellt samhälle möter skolan utmaningar som handlar om hur man talar om och kategoriserar människor. Begrepp som "invandrare" och "nya svenskar" kan inte användas utan reflektion. Språket är ett maktmedel och "ett av de viktigaste instrumenten för kamp om erkännande och för att erhålla tolkningsföreträde", menar von Brömssen (s 65). Med en sådan bakgrund blir det viktigt för alla i ett samhälle att få definiera sig själva och inte bli definierad, genom språket, av andra.

Ett begrepp som används inom postmoderna kulturanalyser är hybriditet (s 62). Det har funnits kritik mot ordet eftersom det har en tveksam historia som benämning för icke-fertila kombinationer inom djurvärlden. Men den kulturella hybriditeten handlar om en förmåga att röra sig mellan olika världar och att mångkulturalitet är ett normaltillstånd. Von Brömssen menar att till exempel hiphop eller Rinkebysvenska är hybrida företeelser (s 62).

Varför är just hiphop så attraktivt för ungdomar idag och varför är den så utbredd i storstädernas förortsområden där människor från världens alla hörn bor? Sernhede (2002) beskriver de heterogena förortsområdenas "utsatthet" i form av hög arbetslöshet, hög andel bidragsberoende och konflikter med polisen. De svenskar vars familjer kommer från andra länder upplever ofta inte sin stadsdel som segregerad; de utgör en blandad gemenskap i allra högsta grad. Men de är segregerade och ofta utestängda från medelklassens Sverige. Detta är både en fysisk verklighet som visar sig i svårigheter att ta sig in på bostadsmarknad eller arbetsmarknad, men också en psykisk upplevelse av att inte tillhöra; att vara utanför.

Hiphopkulturen erbjuder en gemenskap som omfattar både det lokala och intima och en global, transnationell tillhörighet, menar Sernhede (2002 s 130). Det estetiska uttrycket i hiphop har sin grund i att man lyfter fram den egna identiteten (s 136). Ungdomar i dessa "utsatta" områden kan identifiera sig med hiphopens historia som ett uttryck för stolthet från de undertryckta. Där ingår både en kritik av majoritetssamhället och de orättvisa livsvillkoren och en stolthet över det egna området och ens egen bakgrund. Möjligheten till identifikation attraherar. I glappet mellan att vara svensk, men kanske inte känna sig svensk, finns här en chans att vara världsmedborgare och känna gemenskap över nationstillhörighet och nationsgränser. I en modern värld, där identiteten har "osäkrats", finns behov av tillhörighet och trygghet (s 219). Hiphopen har ambitioner att förena människor, men den är långt ifrån en homogen kultur. Den ser annorlunda ut till och med i Göteborgs olika förorter, menar Sernhede (s 166). Det finns också motsättningar inom kulturen mellan det politiska och estetiska. Denna debatt om hiphopens olika karaktärer och "sanna natur" diskuteras och illustreras på alla nivåer, från ungarna på gatan till akademiska avhandlingar (se Söderman 2007).

4 Metod och forskningsetik

Min utgångspunkt och syfte är att i första hand kartlägga och studera det som händer i en specifik och avgränsad miljö. Den är begränsad på så sätt att den handlar om en viss genre (hiphop), en viss ålderskategori (ungdomar, ca 12-18 år) och en viss kontext (lärandemiljöer utanför skolan). Studien är också mycket begränsad vad gäller tid, den görs under någon månad. Detta ger inga förutsättningar för att göra en större jämförande eller kvantitativ studie. Jag kan heller inte göra anspråk på att dra slutsatser om lärandet som sker är en del i respondenternas utveckling i ett längre tidsperspektiv. Därför har jag valt att använda etnografiska metoder, som till sin karaktär är kvalitativa, och utgå från frågor om vad respondenterna själva anser om sitt lärande snarare än frågor som handlar om vad andra eller jag anser sker i denna alternativa lärandemiljö (Repstad 1999 s 12).

Inom kvalitativ forskning finns alltid en viss subjektivitet; det är omöjligt att frånsä forskarens person i analys och tolkning, menar Dysthe (1996 s 25 f). Vidare diskuterar hon att subjektiviteten står i konflikt med trovärdigheten. Ett sätt att hantera detta är att ha med mycket empiriskt material i sin presentation; d.v.s. man låter empirin "svämma över". Det skapar tillfälle för läsaren att göra egna tolkningar av materialet och se rimligheten i forskarens antaganden, och på så sätt ökar trovärdigheten.

Etnografiska studier kännetecknas bland annat av att man använder mer än en metod, så kallad metodtriangulering, detta för att stärka undersökningens trovärdighet och giltighet (Kullberg 1996 s 56). Metoder i den här uppsatsen är observationer, intervjuer och att relatera datamaterialet till teoretisk litteratur och tidigare forskning. Ytterligare ett sätt att öka tillförlitligheten i etnografisk forskning är att skriva analytiska promemorior (Kullberg s 57). Det innebär att man under fältstudierna gör anteckningar om sitt tillvägagångssätt. Jag har inte gjort några separata sådana PM, men till viss del har delar av det empiriska kapitlet tillkommit under processens gång och där uppkommer frågor kring till exempel motgångar i arbetet. Tidslängden på själva studien utgör också en faktor som stödjer tillförlitlighet (s 57). Det har naturligtvis varit svårt att tänja ut tiden för den här studien, men jag har i alla fall försökt komma in i miljön på ett så tidigt stadium som möjligt.

4.1 Empiri

Empirin utgörs av data från en miljö där ungdomar i Malmö träffas för att rappa eller lära sig rap. Detta sker på många olika platser och i olika former. Det finns just nu en person, Behrang Miri, som arbetar intensivt med ungdomarna i de här sammanhangen. Jag har valt att använda Behrangs riktiga namn, dels på grund av att han är så väletablerad och känd för sin verksamhet i Malmö och dels för att han själv uttryckligen inte vill vara anonym. Behrang framstår som en eldsjäl som arrangerar en mängd aktiviteter runt om i Malmö, speciellt i de invandrartäta förortererna. Dels har han lektioner på en grundskola en gång i veckan, dels har han startat kurser och workshops på fritidsgårdar och han arrangerar också en klubb en gång i månaden där ungdomarna får möjlighet att uppträda med sina alster. Rappen som framförs är egenhändigt komponerade texter till en bakgrund av så kallade beats, instrumental hiphopmusik som är inspelad av professionella artister.

De metoder som jag har använt mig av är som sagt observation och intervjuer. Jag hade fått information av Behrang om några olika aktiviteter som skulle ske varje vecka. Det rörde sig om tre olika veckodagar och tre olika områden i Malmö. Men det visade sig att under just de veckor som jag skulle observera föll flera tillfällen i två av områdena bort av olika orsaker. Därför är observationerna i huvudsak från det tredje området, som jag här kallar Gröngården. Sammanlagt har jag besökt ungdomarna där sex gånger, fem gånger i Gröngården och en gång i studion inne i stan. Under de fyra första tillfällena observerade jag endast, vid det femte genomförde jag tre intervjuer och vid det sjätte följde jag upp intervjuer och gjorde ytterligare tre. Dessa tillfällen har varit på mellan 1 1/2 och 2 timmar vardera.

Inledningsvis började jag med observationer, där jag så ofta som möjligt följde med och lyssnade och antecknade vad som hände i de situationer där ungdomarna träffas för att rappa, lära sig rap eller lyssna på framträdanden. Detta för att jag skulle få en närhet till den miljö som jag skulle skriva om. Inom ramen för observation finns också det informella samtalet, som kan komplettera intervjuerna på så sätt att de är mer direkta (Repstad 1999 s 23 f). Respondenterna kan eventuellt uppleva intervjusituationen som alltför formell och de kan känna sig obekväma. Vissa sådana tendenser kunde jag utläsa i två av intervjuerna (Yassine, Dado). De informella samtalen som jag hade med ungdomarna blev inte några längre pratstunder utan mer spridda repliker och frågor. När jag gjorde anteckningar av samtal blev dessa inte återgivna ordagrant och är därför inte lika "säkra" som de inspelade intervjuerna. Fördelen är att det informella samtalet kan bli mer öppet och spontant, men nackdelen är att ord och meningar inte kan återges exakt, av den enkla anledning att man inte hinner skriva ner allt. Flertalet av replikerna i observationsanteckningarna är sådant som sades mellan ungdomarna och inte mellan mig och dem.

Jag har valt att göra individuella intervjuer för att komma åt den enskildes tankar och åsikter. Det har däremot blivit så att vid alla intervjutillfällen, utom två, har en annan respondent varit närvarande (eller vid ett tillfälle en annan kompis) och jag har frågat dem i tur och ordning. Det kan finnas både fördelar och nackdelar med att göra på det sättet. En anledning till att låta dem vara två och två är att de blir mindre motvilliga till intervjun från början och sedan kan de också känna sig tryggare och mer avslappnade under själva intervjun. Nackdelen skulle kunna vara att de lyssnar på varandra och upprepar lite vad den andre redan har sagt eller svarar mer kortfattat eftersom de tycker att det redan har uttryckts. Detta är troligen orsaken till att den andra intervjun i varje parintervju har blivit betydligt kortare än den första. Exempel på det ser vi hos Rebecca och här i intervjun med Edon:

- I: [...] Okej, Edon, din tur ... Vad betyder hiphop och rap för dig?
[tystnad, sen brister de ut i skratt]
- I: Vad är det? Är det nåt? [Jag tittar på mig och ser om jag har nåt konstigt med kläderna.]
- Edon: Nej... det betyder så som han säger.
- I: Ja, men du ska säga själv ... för dig ... tänk bara ...
- Edon: Ja, okej, kör ... hiphop och rap betyder för mig att så ...det är roligt att skriva...

En annan konsekvens av att de är två blir här att de har lite svårt att fokusera och vara allvarliga. (Edon ber mig faktiskt om ursäkt efter intervjun för att han inte kunde hålla sig för

skratt.) Detta kan naturligtvis påverka resultaten i studien på så sätt att man inte alltid får helt ärliga eller genomtänkta svar i intervjuerna.

4.2 Forskningsetik

Alla individer i undersökningen, förutom Behrang, är anonymiserade och de har informerats skriftligen om mitt syfte och om deras egen medverkan; att den är frivillig och de när som helst kan avbryta sin medverkan. Vid de observationer som har varit i sammanhang där många individer träffas, till exempel klubbkvällarna, har jag inte informerat alla om min närvaro och mitt syfte.

Eftersom jag skulle intervjua minderåriga ville jag först inhämta vårdnadshavarnas tillstånd, men efter stora svårigheter med att få ungdomarna att hålla reda på papper och komma tillbaka med en underskrifter så beslöt jag att ge upp att få in dessa tillstånd. Det är endast om deltagarna är ”under 15 år och undersökningen är av etiskt känslig karaktär” som föräldrars samtycke bör inhämtas (Vetenskapsrådet u.å. s 9). Jag har gjort den bedömningen att mina intervjuer inte berör ämnen som är etiskt känsliga för respondenterna och dessutom är de som sagt anonymiserade.

En annan motgång har varit att flera av de yngre ungdomarnas entusiasm har varit ojämn. Första gången jag nämnde för dem att jag ville intervjua några var intresset blandat, vissa ville mycket gärna och andra inte alls. Andra gången, vid tillfället i studion, ville alla vara med och alla ville absolut att jag skulle använda deras riktiga namn och de undrade om det skulle komma i tidningen. Även om jag tidigare förklarat för dem vem jag var och vad jag skulle skriva; en uppsats på lärarhögskolan, så var detta antagligen en information som de inte hade lagt på minnet eller tyckt vara speciellt relevant. När jag vid nästa möte skulle genomföra intervjuerna hade intresset falnat väsentligt. Ingen, förutom tjejerna, ville ställa upp. Detta var den gång som killgruppen hade ställt in sin vanliga verksamhet. Jag övertalade då en kille (Yassine), som ändå var på fritidsgården, att ställa upp. Ur en forskningsetisk synpunkt kändes det tveksamt att övertala någon när man först får ett nej, men just i den stunden kände jag en stor frustration över att kanske inte få med några killar alls.

I studien har alla fått ett annat namn och i beskrivningar av etnisk bakgrund nämner jag inte specifika nationaliteter utan endast större geografiska områden. Jag har också valt att ge de besökta områdena fiktiva namn och för att man inte ska kunna identifiera vilket område jag talar om har jag inte nämnt vilka datum eller veckodagar aktiviteterna har ägt rum.

4.3 Observationer och intervjuer

För att få en överblick över studiematerialets omfattning har jag ställt upp en tabell över de tillfällen jag har gjort observationer och intervjuer (se bilaga 1). Sammanlagt har jag varit i miljön ca 19 timmar och det har resulterat i 13 sidor dataskrivna observationsanteckningar.

Urvalet av respondenter har varit beroende av en rad olika faktorer. När det visade sig att det nästan bara blev tillfällen att observera på Gröngårdens fritidsgård, på grund av att andra aktiviteter ställdes in, tänkte jag att jag endast skulle välja personer ur den gruppen för intervju. Detta för att jag tänkte att respondenterna skulle känna mig lite innan intervjutillfället och därmed vara mer avslappnade. Jag planerade att flertalet skulle vara bland de yngre som lärde sig rappa och bara en eller möjligtvis två som agerade som deras lärare. Först och främst ville jag få fram åsikter och tankar från individer som kanske inte är vana vid att tala om vad och hur de lär sig, vilket jag tror att den som har provat på lärarrollen har börjat reflektera kring. Det har under studien varit ett dilemma att å ena sidan vilja få fram tankar kring lärande från personer utan ett metaspråk kring lärandet (de yngre har varit så fåordiga) och å andra sidan få tillräckligt med material att analysera. De som kan prata om sitt eget lärande kanske också har vissa färdiga formuleringar som de har övertagit från sina ”lärare”. Se vidare mitt exempel från intervjun med Dawit sidan 27.

Efter de tre första intervjuerna upplevde jag att de yngre som jag nu hade spelat in var ganska fåordiga och inte hade så stor förmåga att uttrycka sig kring rappen. Då beslutade jag att hitta fler respondenter som inte nödvändigtvis var knutna till Gröngården. Jag ville gärna hitta någon som var mer medveten och målinriktad med sitt rappande. På klubbkvällen, samma vecka, fick jag kontakt med Dawit som lovade mig en intervju och som också sammanförde mig med Agim. Denna intervju genomfördes på deras skola.

Inför mitt sista besök på Gröngårdens fritidsgård kände jag en osäkerhet om jag hade tillräckligt med material. Jag gjorde då ytterligare tre intervjuer. En med Dado och en gemensam med Kandi och Edon. Totalt har jag gjort intervjuer med fyra killar och två tjejer på fritidsgården, ca 3 – 6 minuter långa; en med Melissa, ca 13 minuter, och den med Dawit och Agim som blev 17 minuter lång. Sammanlagt blir det 9 respondenter.

Datamaterialet har jag tagit mig an på så sätt att jag först har funnit några uttalanden i en intervju som jag finner intressant och som knyter an till min frågeställning, därefter har jag letat i det övriga materialet för att se vad de andra respondenterna säger om samma sak. I observationsanteckningarna har jag ibland hittat ytterligare beröringspunkter till samma tema.

4.3.1 Intervjufrågorna

Intervjuerna med de yngre (alla utom Melissa) är tänkta att gå från så öppna frågor som möjligt till mer och mer styrande. För att ta reda på om respondenten anser att de lär sig något i denna miljö börjar jag med att fråga vad de gör när de kommer till fritidsgården, sedan kan jag ställa en fråga vad rappen innebär för dem och till slut om de tycker att de lär sig något när de rappar. Frågan om lärandet kommer i sista frågan, men svar om att de lär sig saker har ibland kommit redan på andra frågan.

Intervjufrågorna till Melissa har en lite annan inriktning. Jag börjar med att fråga hur hon själv började med rap och vad det betyder för henne, men jag vill också att hon ger sin syn på de yngre ungdomarna och vad hon har för mål i sitt arbete med dem. Alla intervjuer inleds med vad de heter, hur gamla de är och vilken etnisk bakgrund de har. (Se vidare mall för intervjufrågor i bilaga 2.) Anledningen till att jag väljer att fråga om och redovisa var deras familjer kommer ifrån har att göra med att hiphopkulturen kan betraktas som en transnationell gemenskap som attraherar ungdomar speciellt från multietniska områden.

4.3.2 Aktiviteten

Det är Behrang och RGRA (se förklaring nedan) som har tagit initiativet till verksamheten på Gröngårdens fritidsgård. Det går till så att de kommer dit och informerar om sin organisation och undersöker om det finns något intresse bland ungdomarna att börja med rap. På Gröngården är det Kenan, Jamal och Melissa som ansvarar för kursen och de får en symbolisk lön för sin insats. Behrang besöker också aktiviteten ibland och agerar då också lärare.

Var och en som kommer till workshopen får hjälp med att skriva sin egen text. Den ska vara på 10 rader och rimma. De flesta i den här gruppen skriver på svenska, men det förekommer ord och meningar på engelska. Om de inte har egna idéer om vad de vill skriva kan de få förslag om att texten ska handla om det som är viktigt för dem i livet, om var man kommer ifrån eller något fritidsintresse. Tiden är två timmar, en kväll i veckan. Det finns ingen press att man måste komma varje gång eller komma i tid. De gånger jag har varit där har det oftast varit ett killgäng på 6-7 killar, ibland fler, och så de två tjejerna. Det verkar som att någon som bara kommer ibland bara är där för att titta och lyssna och inte för att skriva egna texter. Och så finns det några som kommer inrusande emellanåt för att leka pajas och kolla vad kompisarna håller på med.

4.4 Respondenterna

Respondenterna består dels av några nybörjare; Yassine, Dado, Kandi, Edon, Rebecca och Nadia. De är mellan 12 och 14 år och har nyligen börjat med rap på Gröngårdens fritidsgård. De är inte lika målmedvetna i sitt rappande som de andra deltagarna. Sedan har vi de som har hållit på lite längre med rap och är aktiva i organisationen RGRA; Melissa, Dawit och Agim. RGRA står för Rörelsen Gatans Röst och Ansikte och startades för några år sedan av Behrang och några andra. Syftet är att genom en rad olika aktiviteter nå ut till ungdomar och ge tillfällen för dem att uttrycka sig genom musik, dans och media. Organisationen vill arbeta för integration och förståelse för mänskliga rättigheter och demokrati (www.rgra.se).

4.4.1 Melissa

Melissa är 16 år och har sysslat med rap i 2 1/2 år. Det började med att hon följde med kompisar på aktiviteter i Drömmarnas hus i Malmö, där Behrang hade kurser i rap. Till en början var hon lite motvillig när han ville att hon skulle börja skriva texter men hon säger att efter två, tre gånger var hon "fast". Nu är hon en av de som är aktiva i RGRA och arbetar en kväll i veckan med att lära yngre rappare. På Gröngårdens fritidsgård är hon den som oftast tar hand om de tjejer som kommer och vill lära sig. De gånger jag har varit med har hon arbetat med Rebecca och Nadia. Melissa har själv uppträtt vid olika tillfällen i Malmö och Göteborg. Mellissas föräldrar är födda i Mellanöstern men släkten har rötter i både Europa, Sydamerika och Ryssland.

4.4.2 Rebecca och Nadia

Rebecca och Nadia är de två tjejer som har kommit till aktiviteten på Gröngården denna termin. Mitt första observationstillfälle där var också deras första gång i sammanhanget. Under dessa veckor har de skrivit varsin text plus en gemensam refräng tillsammans med Melissa och nu ska de snart få komma till studion för att spela in sin låt. Rebeccas familj kommer från Västafrika, Nadias från sydöstra Europa och båda är 12 år gamla. Nadia ger ett självsäkert och initiativrikt intryck, medan Rebecca är blygare. Rebecca ville inte bli intervjuad när jag ställde frågan första gången, men tvekade inte vid ett senare tillfälle.

4.4.3 Yassine, Dado, Kandi och Edon

Gemensamt för de här killarna är att de, precis som tjejerna, har börjat med rap den här terminen. Det har hos dem funnits en viss ambivalens inför att bli intervjuade, dels vill de

mycket gärna ha uppmärksamhet och synas och höras, dels tröttnar de fort om det är något som tråkar ut dem och om det känns som ett tvång.

Yassines familj är från Västafrika och han är en av de killar som hör och syns mest i gruppen. Han visar en stor ambition när han ska skriva texter och har vid något tillfälle uttryckt irritation över att de andra är högljudda och stökiga. Men han är också en av de som är kaxigast och visar minst respekt gentemot mig när jag ställer frågor och kräver något av honom. Två gånger under intervjun säger han något på ett annat språk och jag antecknar vad jag hör. När jag gången efter frågar de andra killarna vad det kan betyda skrattar de högt och förklarar att det handlar om att "knulla din mamma och knulla polisens mamma". Jag upplevde inte att Yassine sa dessa ord riktat till mig personligen, utan mer som en rolig replik han kastade ur sig. Yassine var den som jag först fick intervjua och han fick lov att ta med sig en kompis in i rummet. En gång under intervjun säger han "Jag orkar inte mer", men intervjun fortsätter. Den avslutas dock med att han lämnar rummet mitt i ett svar och säger att han ska köpa pizza.

Dado är en betydligt lugnare kille än Yassine. När vi kommer överens om att jag ska få intervjua honom säger han att han ska jobba klart med sin text först. Han sitter med en äldre kille, Jamal, och skriver och rappar. Men när det börjar bli ont om tid och kvällen snart är slut, blir det ändå en liten övertalningskampanj, där Jamal får hjälpa mig. Nu är Dado klar med sin text och accepterar att gå iväg med mig till ett avskilt rum. Under intervjun sitter Dado framåtlutad i soffan och tittar mest ner i golvet. Han letar ofta efter orden och svarar kortfattat. Jag får en känsla av att han ibland söker "korrekta" svar, som om han vill visa att han kan något och som om det var en skolsituation.

Kandi och Edon är båda väldigt livliga och skoöfriska. Vid ett tillfälle kommer Edon fram till mig och leker journalist. Han låtsas att han håller i en mikrofon och frågar mig något om vad jag tycker om killarna. Både Edon och Kandis familjer kommer från Balkan. Kandi var en av dem som inte gick att övertala till att bli intervjuad den kvällen då killarnas aktivitet var inställd. Men när alla killar var där och de fick bli intervjuade tillsammans, fanns det inget motstånd alls.

4.4.4 Dawit och Agim

Dawit och Agim är de två pojkar som har hållit på lite längre med hiphop och Agim agerar ibland lärare åt de andra på Gröngården fast att han bara är 12 år. Dawits familj kommer från östra Afrika och han är kusin med Kenan (som är en av två äldre killar som ansvarar för killgruppen på Gröngårdens fritidsgård). Dawit har en rapgrupp tillsammans med en kompis

(som är Agims storebror) och jag har sett dem uppträda på en skola. Både Agim och Dawit är mycket tillmötesgående och intresserade av att prata om rappen. Dawit engagerade sig genom att föreslå olika personer som jag kunde få intervjua. Agims familj är från Balkan.

5 Resultat

Jag har valt att redovisa mina resultat under olika tematiska rubriker. Istället för att behandla innehållet i observationsanteckningar och varje intervju för sig så har jag hittat olika teman som jag diskuterar och illustrerar med citat från datamaterialet. Dessa teman är: 1. Skolans lärande kontra det frivilliga lärandet; 2. Skolkunskap; 3. Social kunskap och 4. Identitet och självförtroende.

5.1 Skolans lärande kontra det frivilliga lärandet

Den miljö som jag har undersökt har flera likheter med en formell³ lärandemiljö som skolan. Det skulle kunna sägas vara en semiformell lärandesituation. De lite äldre som agerar lärare har ett mål att lära ut saker och organisationen RGRA:s målsättningar handlar mycket om att få ungdomar att lära känna sig själva, få självförtroende, möta andra människor, lära sig språk och att kunna uttrycka sig. Dessa mål känner vi igen från skolvärldens ambitioner. Behrang talar mycket om att verksamhetens effekter för individen också blir att barnen klarar sig bättre inom skolans värld (nämnt i ett informellt samtal).

Flera av eleverna har dock svårt att se likheterna mellan de två världarna. Att tänka sig att lärare i skolan skulle använda rappen i svenskundervisningen verkar för vissa först helt främmande. De har inte det förtroendet för sina lärare; att de skulle kunna använda en undervisningsstil som stämmer överens med deras bild av vad de gör när de lär sig rap. Nadia uttrycker det så här:

- Nadia: Man slipper lyssna på tråkiga lärare. Och personerna som lär en här är mer engagerade, mer unga och så. Dom vet hur man har det ... [ohörbart]
[...]
- I: Tycker du att det här liknar något som ni gör i skolan?
- Nadia: Nej ... här får vi lov att prata hur mycket vi vill, vi får lov att lyssna på musik och allt.
- I: Hur skulle det vara om en lärare i skolan tog in rap på svensklektionen till exempel?
- Nadia: [skrattar] Det kan jag inte tänka mig eftersom vår lärare är ...vad ska jag säga ...sträng och så ...så jag kan inte tänka mig det.

³ Man kan diskutera om begreppen formell – informell är de bästa att definiera lärande inom och utanför skolan. Lärande inom skolan kan också vara informellt och lärande i alternativa miljöer kan i högsta grad vara formellt. Alternativt skulle man kunna säga institutionellt – icke-institutionellt, men jag väljer att använda det enklare begreppspar, även om de inte är helt rättvisa.

- I: Men om ni fick en annan lärare, till exempel om Behrang var er svensklärare, hur skulle det vara?
Nadia: Ohhh, då hade det varit grymt. Vi hade fått ha mobiler och sånt, det är fett.

Rebecca säger ungefär samma sak. Men det är svårt att veta om hon har tänkt till ordentligt själv eller om hon säger som sin kompis, eftersom hon har suttit med när jag pratade med

Nadia:

- I: Vad tycker du är skillnaden på att gå och rappa här på fritidsgården om man jämför med att va' i skolan och lära sig saker?
Rebecca: Man får ... eh ... typ liksom, liksom lyssna på musik, man behöver inte va' ... sitta tyst o stilla... ja ... man får göra vad man vill.
I: Tycker du det skulle vara kul om en lärare tog in rap på svensklektionen?
Rebecca: Ja, om det hade varit Behrang eller Melissa, men inte en vanlig lärare som vi har i skolan, för dom är väldigt stränga och jag tror inte att dom kan ta upp nåt sånt.
I: Finns det inga lärare som skulle kunna göra det?
Rebecca: Hm ... Inte vad jag vet.

Även Dado har svårt att se hur de två lärandemiljöerna skulle kunna likna varandra eller att någon av hans lärare skulle kunna använda sig av elevers intresse för rap:

- I: Om du jämför med skolan ...finns det nån likhet med det ni håller på med här?
Dado: Ja, jag tycker att skolan är tråkig ...här man ...man har typ en riktig aktivitet ... i skolan man har inga aktiviteter ...bara såna lektioner ...
I: Ja ...är det den enda skillnaden? Att det är tråkigt i skolan och roligt här?
Dado: Ja.
I: Det finns ingenting som liknar skolan?
Dado: Nej. [...]
I: Eh ...[...] Tror du att det skulle vara intressant och roligt om nån lärare i skolan började använda rap ...på svensklektionen för att jobba med text och lära sig mer ord ...
Dado: Ja, det hade vatt kul.
I: Är det nån av era lärare som du tror skulle kunna göra det?
Dado: [...] Nej ...faktiskt inte.

Bilden av den friare lärandemiljön framstår som en kontrast till skolans tvång och tråkighet. Att sitta stilla och vara tyst är den bild av skolan som ges här. Nadia nämner ju också att relationen till "lärarna" är annorlunda, de är yngre, mer engagerade och "dom vet hur man har det". Frågan jag ställer mig är om deras lärare i skolan inte är tillräckligt engagerade och intresserade av vem det är de undervisar eller kan det vara så att respondenterna uttrycker och reproducerar en stereotyp bild av lärare som inte ger en rättvis bild av verkligheten? Yassine visar en varm känsla för de äldre ungdomarna:

- I: Är dom ungefär som lärare i skolan?
Yassine: Mycket bättre än lärare i skolan. Dom uppskattar oss. Dom tycker om oss. Dom är här för vår skull. Dom är inte här för pengarnas skull, för dom får inga pengar.

Yassine verkar ha en negativ inställning till skolan och vill inte göra kopplingar mellan lärande i de olika miljöerna. Det verkar också som att han upplever intervjusituationen som ett förhör. Kanske påverkas han av att det sitter en kompis (X) och lyssnar, så att han vill framstå som "cool":

- I: Det du lär dig här, tror du att det gör att du blir bättre i skolan?
Yassine: Nej, på vilket sätt?
I: I skolan skriver man också texter.
Yassine: [lite argt:] Ja, men vi skriver inte *hiphop*. [*acho non pöth* - ohörbart - på något annat språk]
X: [skrattar högt]
I: Om man lär sig ... om man lär sig att skriva texter så kanske man blir bättre o skriva andra texter.
Yassine: Ja, okej, jag lär mig lite men inte så mycket.
X: [fnissar]
I: Hur skulle det vara om en lärare i skolan började använda sig av rap för att ni skulle lära er att skriva bättre.
Yassine: Då får jag väl göra det.
I: Men skulle du tycka det var roligt om läraren tog in rap i skolan?
Yassine: Naej. Jo, faktiskt ändå ...[...]

Dawit är den som hittar flest likheter med skolan, men även han ger uttryck för den frihet som finns i den alternativa lärandemiljön:

- Dawit: Du vet i Drömmarnas hus, det är bara rap. Sen i skolan det är olika ämnen. Det är SO, svenska ... sen där borta man kan snacka fritt ... du kan skriva vilka texter som du vill ... du kan uttrycka dig på vilket sätt du vill ... här i skolan det är helt annorlunda. Där borta, det är mer fristående, förstår du?
I: Men tycker du att det också liknar skolan på något sätt?
Dawit: Ja, lite. Det är ... det är nästan så ...man kan säga att det är lite som skolan ... nästan. Asså, man lär sig både svenska och engelska, jag får bättre ordförråd där. Så hjälper skolan, förstår du? Asså ...det jag lär mig där borta kan jag använda till skolan, förstår du? Synonymer, punchlines ... såna olika ...metaforer ...och allt det ... som man lär sig i skolan ... ord som står i ordböckerna ... svenska böckerna ... du vet ... svenskalektionerna dom ble rol.. ... dom har blivit bättre nu för mig. Du vet förut jag hata svenska ... svenskalektioner ...jag hatade skolan ... men nu det börja bli bättre ... svenskalektionerna, jag har roligt för man lär sig mer ord ... och sen med de orden kan man skriva bättre texter ... och man hittar bättre ord.
I: Tycker du att du har kommit på det själv... att du får nytta av rappen i skolan eller är det nåt som kanske Behrang har sagt eller ...
Dawit: Jag vet inte ... det bara kom så ...Jag tror Behrang har sagt det någon gång ... om skolan och rappen, nå jag vet inte ... det bara kom fram ...

Med den senaste frågan ville jag försöka komma åt om Dawit till viss del reproducerar idéer om nyttan med hiphopen för skolan eller om det kommer från honom själv. Även Kandi ser goda utbyten mellan miljöerna:

- I: Om du skulle jämföra med skolan, finns det något som liknar skolan här?

Kandi: Ja, faktiskt, när man rimmar och vilket ord och ... svenskan och så asså ...asså, orden när du ...man får bättre ordförråd ...det får man lära sig i skolan också att ...det är viktigt faktiskt att lära ... du blir bara bättre och bättre ...och du läser genom texterna flera gånger ...du läser bättre senare ...det är mycket faktiskt ändå när det gäller rap och hiphop

Både Kandi och Dawit är exempel på att det som Behrang önskar uppnå med sin verksamhet fungerar. Det intresse för språk som rappen väcker gör att Dawit blir mer engagerad även i det mer formella lärandet och hans inställning till skolan ändras. Han är den ende av respondenterna som har erfarenhet av att lärare använder sig av musiktexter i språkundervisningen.

Melissa tycker att i rapverksamheten utgår man mer från elevernas egen "värld", deras bakgrund och det handlar om att stärka individen. I Lpo 94 står att utbildningen "skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling" (Skolverket 1994 s 4). Det låter som att Melissas ambitioner överensstämmer med skolans mål:

Melissa: Ja, asså i skolan ...det ...till exempel historia ...där lär dom sig bara om andra världskriget och om ... asså såna här krig ...typ och historia det är mest typ hur människor ... typ så, först var det homosapiens och sånt ... hur vi utvecklades från apor till människor och andra världskrig och såna krig, men i Gröngården eller såna ställen där vi lär ...där vi försöker hjälpa dom, ungdomarna ...där lär vi ut om deras egen historia. För det är många som har gått igenom krig men dom snackar inte om det så mycket hemma och så ...där är det mer deras egen historia och sånt. Och där lär vi dom ... asså, i skolan, man får inte lära sig så mycket om starkare åsikter och bli starkare som människa, där försöker vi göra det. Det är mer ...det handlar mer om person, individuellt, inte om det man kan ...alltså prov och sånt där som man kommer vidare. Det ...fast det finns likheter också ...för jag ve... hip...rap har gjort ... asså rap gör dom flesta människor mer koncentrerade på andra saker också ...typ nästan alla som jag känner som ...typ innan var de kanske riktigt dåliga i skolan och efter att dom har börjat rap har dom blivit mycket duktigare i skolan och blivit mycket duktigare i fotboll och så ...bättre o koncentra sig för dom har hittat nåt nytt ...asså, nåt nytt sätt att utvecklas på ...så det har blivit mycket enklare för dom ... det är ändå ...ja, det finns ju ganska många likheter också om man tänker efter ...men jag kommer inte på just nu.

Precis som Dawit uttrycker hon hur rappen kan göra att ungdomar klarar sig bättre i skolan och i andra sammanhang när de får ett intresseområde som utvecklar och intresserar dem.

5.2 Skolkunskap

Kunskap är ett stort och svårfångat begrepp och kan analyseras och kategoriseras utifrån en rad olika perspektiv. I skolan är kunskapen indelad efter ämnen som man studerar i avgränsade lektioner och det finns tydliga mål och ett konkret innehåll inom varje ämne.

Skolkunskap eller akademisk kunskap brukar skiljas från vardagskunskap, det som Bernstein kallar "educational knowledge" och "commonsense knowledge". (Bernstein i Liberg 2002 s 23)

Det som ungdomarna sysslar med när de lär sig rappa skulle kunna falla innanför ramarna för flera olika skolämnen. Det handlar om att skriva texter och framföra dem muntligt; vilket är inom ämnena svenska och engelska, och det handlar om att lyssna på och använda musik och rytm, vilket tillhör musikämnet. De flesta av respondenterna ser kopplingen mellan svenska språket och rappen:

- I: [paus] Tycker du att du lär dig något när du håller på med rap här?
Nadia: Jag lär mig svenska bättre.
- I: Vad tycker du man lär sig när man håller på med rap?
Kandi: Du lär dig ...du får bättre ordförråd ...det blir mer lärorikt ...och få känna på hur andra rappare har det.
- I: Och när du jobbar med en text, vad är det ... vad tycker du att det ger dig?
Rebecca: [tvekar] Det ... det ger mig mycket bra svenska. Eh ...
I: Tror du eller vet du?
Rebecca: Jag vet. Ja, alltså ... jag lär mig fler rim. ... ja ...
- I: Tycker du att du lär dig något när du jobbar med rap här?
Yassine: Ja, jag lär mig mycket faktiskt.
I: Vad lär du dig då?
Yassine: Jag lär mig typ att ... jag ska skriva ... skriva texter. Jag lär mig hur man skriver texter. Jag lär mig hur man spelar in låtar. [...] det är en del.
- I: Eh ... det kanske är ganska självklart ... men när det gäller att använda ett språk ... man lär sig ...lär man sig nånting då?
Melissa: Språk ...jo, klart ...självklart ... jag glömde det ... språket blir mycket, mycket bättre... det är många, typ ... Behrang, han ...på en enda sommar så läste han ut hela ...en hel jävla ...så stor ... eh ...lexikon ...han läste ut en hel lexikon och lärde sig både engelska och svenska mycket mer ...han lärde sig ord han aldrig hört förr och meningar ...han hittade nya sätt att ...asså nya ord att kunna uttrycka sig med ... så ... jag vet många, många har blivit mycket, mycket bättre på svenska ... för man kan inte använda samma ord hela tiden, så man blir tvungen att utveckla sig så dom har blivit mycket duktigare på svenska och engelska eller spanska eller andra språk dom rappar på ...så har dom blivit mycket duktigare på det genom hiphop ... så det kan hjälpa ...en del med ...rap ...

Som jag nämnde tidigare har Dawit erfarenhet av att skolan och den alternativa lärandemiljön har ett utbyte av varandra:

- Dawit: ...och en gång när jag skulle skriva en text, vår lärare, han snacka med mig om rappen, min svenskalärare ... han säger så ...'Det är bra' ... han har lärt mig också mycket, till och med min svenskalärare ...han har gett mig råd ... tips ... hur jag ska göra ... 'det är bättre om du ...' asså han sa så 'om du kan bättre svenska, så kan du skriva bättre texter' ...jag sa jag vet redan om det ... sen gav han oss såna lappar ... såna där papper ... såna A4-papper

- ... skitmånga ord ...sen skulle vi skriva synonymer. En synonym ... så skriver man två, tre meningar... samma betydelse ... ja, sen ... ja, jag har fått ord därifrån ... och såna saker ... bättre ord.
- I: Ja ... hur skulle det ... Skulle det fungera bra om en lärare använde sig av rap på svensklektionen?
- Dawit: Ja, det är bra. I vår svenskalektion ... svenska, engelska ... vi gjorde ...vi skrev asså du vet vi hade svenska, engelska ... vi hade också engelska ... vi hade engelska låttexter ...rap också ... sen kunde vi översätta dom till svenska och så kunde vi se skillnaden ... och sen efter två, tre gånger ...efter två, tre texter ... efter att vi skrivit två, tre texter ... skulle vi göra en egen låt. Det spelade ingen roll om det var rap, rock ... ja, sen fick vi lämna in den.

5.3 Social kunskap

En av lärandets, och därmed skolans och andra lärandemiljöers, centrala funktioner handlar om att kunna fungera som social varelse. Vi socialiseras primärt i familjen och sekundärt i skola och arbetsliv. Det är viktigt för hur väl ett samhälle i stort fungerar, och för hur individen klarar sig, att veta hur man beter sig mot andra människor. I intervjusvaren har respondenterna själva gett uttryck för att de lär sig sådana saker i den här miljön.

De dubbla funktioner inom folkbildningen, som Söderman och Folkestad (2007) diskuterar (se även teorikapitlet), avspeglas också i beskrivningen av den alternativa lärandemiljön i denna uppsats. Vi kan se hur organisationen RGRA har bildats och fyller ett behov hos ungdomar att få uttrycka sig och få tillägna sig kunskap. Detta är den underifrån kommande rörelsen. Det går också att se ett ”uppifrånperspektiv” i mina försök att se ”nyttan” med verksamheten, som ett sätt att söka legitimitet för densamma. När jag till exempel ställer en fråga om bråkiga tonåringar blir mer välartade genom att ägna sig åt rap, så representerar jag ett samhällsideal där vissa verktyg används för att får folk att bete sig på ett visst sätt. Men även RGRA och Behrang Miri ser och använder hiphopen som ett sådant verktyg (Söderman och Folkestad s 12). Citatet nedan från intervjun med Agim (och Dawit) får exemplifiera detta uppifrånperspektiv. Svaret är kanske inte så intressant i sig, eftersom frågan är ganska styrd:

- I: Finns det ungdomar, kanske killar, som är ganska bråkiga som blir mindre bråkiga av ...
- Agim: Ja, till exempel om jag är bråkig nu ... jag börjar på rap ...asså, jag börjar bli mer så snäll. Så jag slutar slåss mer ...
- Dawit: Mogen, mogen ..
- Agim: Ja, mogen ja ...
- I: Hur kommer det sig?
- Agim: Asså, vad heter det, man ... asså det är till exempel ...det gör så att man inte blir arg. Typ lätt arg, eller nåt sånt.
- I: Att man får uttrycka sig?
- Agim: Ja, ja.

Men Agim återkommer till detta när jag senare i intervjun frågar om det finns ytterligare något som de tycker att de lär sig:

- I: [...] ...finns det nåt annat man lär sig när man håller på med hiphop och rap?
Som man kan ha användning för?
Agim: Man lär sig att ...asså, att inte så ...skrika och vara bråkig ...eller nåt sånt.
I: Mm.
Agim: Man lär sig många saker fast det är svårt att förklara.

I svaret kan jag tolka in en tendens att vilja hitta svar som förväntas av honom. När han säger "nått sånt", låter det som att han reproducerar en färdig förklaring som han har hört andra säga. Men det är naturligtvis svårt att vara säker på detta.

Denna sociala kunskap tillhör den kategori av lärande som Fornäs, Lindberg och Sernhede (1989) kallar för normativ förmåga. Det handlar om regler för umgänget och att kunna hantera konflikter. Mina respondenter är inte i lika hög grad knutna till varandra som de ungdomar som spelar i ett rockband, som de som Fornäs m.fl. undersöker. De är inte beroende av att de andra kommer i tid eller att de ens dyker upp, eftersom alla kan framföra sin individuella text och sedan kan de närvarande hjälpas åt med refrängen. Men det uppstår ändå konflikter kring beteende. I mina observationer har jag vid ett tillfälle sett att en av killarna vill att de andra ska sluta bråka och vara högljudda, han vänder sig då till Behrang för stöd:

Jag flyttar mig nu till tjejernas bord. Behrang sjunger Rebeccas text. Rebecca testar själv. Hon tycker att det är svårt. Killarna har nu blivit högljudda. Rebecca testar igen. Behrang uppmuntrar Rebecca. De gör den tillsammans en gång. De pratar om var man ska betona någonstans.

Alla killarna är nu uppe från bordet och ljudnivån är mycket högre. De "bråkar", kramslåss, skriker och skrattar. Meningen är att de ska träna på att uppträda. Någon skriker högt. Behrang säger till att de får lugna ner sig. Yassine kommer fram till tjejernas bord och säger att han vill dela upp killgruppen. Han menar att de bara flippar. Han lyckas inte övertala någon. Nu uppträder killarna med sina texter. Behrang och Rebecca skriver klart Rebeccas text och tjejerna får renskriva sina texter medan Behrang går över till killarna. De har nu satt sig ner igen och rappar, lite lugnare.

Att den sociala kunskapen och mötet med andra människor är betydelsefull skiner igenom i några av svaren på mina inledande, mer öppna frågor:

- I: Vad tycker du hiphop och rap är för nåtting, vad handlar det om?
Rebecca: Det handlar om ...
I: För dig.
Rebecca: Eh ... folken omkring en, omgivningen och alla ... ja ... allt som händer ... hur man känner.
I: Kompisar?
Rebecca: Ja.

I: Tycker du att du lär dig nåtting när du kommer hit, till gården, Gröngården?
Dado: Eh ja ...jag ... lär känna nya vänner ...och jag får mycket respekt också ...

Nadia nämner också att miljön kan innehålla situationer där man lär sig att uppföra sig mot andra människor:

- I: Finns det nåt annat man lär sig när man håller på med rap?
Nadia: Nåt annat? Hm ... [tänker] ... socialt beteende.
I: Hur då?
Nadia: Jaa ... alltså det beror på ... vissa rapgrupper är inte så ...asså ... som vår är.
I: Kan du förklara socialt beteende, vad menar du?
Nadia: Till exempel, någon kastar något och sånt där ... ja ...så lär dom sig att dom inte ska göra det. Efter dom andra.

På slutet av intervjun med Dado frågar jag om han tror att han kommer att ha nytta av det han lär sig när han blir vuxen och då är det återigen den sociala aspekten som kommer fram:

- I: Tror du att du kan ha användning för det du lär dig här sen när du blir vuxen?
Dado: [...] Ja.
I: På vilket sätt?
Dado: [...] att ... jag har respekt ...jag ger respekt till dom när jag blir äldre ...än den respekten jag fick här ...
I: Alltså ...du får respekt av andra här ...eller?
Dado: Ja, och den respekten ska jag ge när jag blir äldre till dom andra.

5.4 Identitet och självförtroende

Hiphopkulturen förmedlar, som jag har nämnt, ofta en berättelse om det lokala och får vara en kanal för förortsungdomar att uttrycka stolthet över vem de är och var de kommer ifrån. Det handlar om att arbeta med att våga uttrycka sig och berätta för andra vem man är. Både kön, etnicitet och nationalitet kan vara teman som uttrycks i texterna. Melissa menar att hon jobbar målinriktat med att ge speciellt tjejer en bättre självbild och stolthet:

- I: När du jobbar med ungdomarna, har du nåt mål och vad är det i så fall?
Melissa: Mitt mål är ...att ... asså tjejerna, först och främst tjejerna ...dom ska va' ... bli mer säkra i sig själv ...att ...så att typ ...så att de inte ska tänka att hiphop är bara nåt för killar ...dom ska bli säkra så att ...inte bara hiphop utan allt som folk säger är för killar ...dom ska veta att tjejer också kan göra likadana grejer ... det är mitt mål att de ska bli mer självsäkra i sig själv och att dom ska ... att dom inte ska hålla inom ...asså allting inom sig ...som många tjejer gör. Och med killarna som jag jobbar med ... det är ju ...dom ska sluta se ner ...asså, se ner på tjejer som ... asså så ... för det är många killar som säger så 'Nä, va', men tjejer kan inte rappa', men när dom hört mig och när jag hjälpt dom så har dom fått en annorlunda bild ...så det har jag kommit en bit fram med ... och så killarna är också det att sluta med det här ... för det är många killar som är så 'Bling, bling' och så typ '50 cent' och sånt och det vill jag få dom att ... jag vill ge dom den rätta sidan av hiphopen. Jag vill visa vad hiphopen egentligen är. Så det är mitt mål.

När det gäller identitetsproblematiken och att hiphop ofta förknippas med "invandrarungdomar" uttrycker Melissa en tro på hiphopen som något "för alla" men menar

också att det finns fördomar och rädslor som gör att inte alla ”vågar” rappa eller släppa in RGRA i sina områden. Detta visar också på rap och hiphop som symbol för en farlighet och gangstermentalitet som förknippas med miljonprogrammets förorter. Jag ville ta reda på om hon såg hiphopen främst som ett verktyg att använda i ”utsatta” förorter:

- I: Kan du se att hiphop och rap hjälper speciellt ungdomar med invandrarbakgrund från förorten eller tror du att det betyder lika mycket för tonåringar i Limhamn?
- Melissa: Ja, asså ...jag vet att det är ...det är säkert många från Limhamn som vill rappa som inte typ vågar riktigt ...asså så, typ ...för dom ...asså, hiphop ...för det första har dom ...folk tror att hiphop är bara för killar för det första ...och för blattar ...mest för svarta men här i Sverige för typ utlänningar så ... men det är inte ... det är för alla ... så länge man har nåt att säga så ...riktiga ...all...saker att säga...allvarliga saker att berätta ... så ... då är det för alla ...det är inte bara för en pers... asså en sorts människa ...så ...det kan va' för gamla till unga ... det är det som är så bra med hiphop.
- I: Men varför tror du att RGRA till exempel inte då finns i Limhamn eller Bunkeflo?
- Melissa: Det är det som är roligt, för det finns i Bunkeflo ...det är folk från Bunkeflo som är med ... jag tror bara ...asså för vi är mest ute i såna här ställen som Möllan och Rosengård och Hermodsdal och så ...vi får mer kärlek där ...för det är ganska svårt för folk i Limhamn och Bunkeflo och såna ställen att släppa in ett gäng som oss ...bara titta på mig, Behrang, Jamal, Kenan ...det är ganska svårt att släppa in ett gäng som oss ... för att komma till deras skola och deras område och berätta om hiphop och sånt ...men tydligen ...asså, om vi vill kan vi ...för vi har kommit en ganska lång väg med Bunkeflo ...har vi fått många människor där så ...vi har kommit en bit i alla fall ...förhoppningsvis kommer vi få fler från andra områden ...för det är det vi vill ...att få folk från olika delar av Malmö att komma tillsammans ...till nåt gemensamt.

Melissa menar också att hiphopen har hjälpt henne personligen att utvecklas:

- I: [...] ...vad har det betytt för dig att hålla på med rap?
- Melissa: Det har betytt mycket. Jag ... om jag ska va' ärlig tror jag inte att jag hade varit likadan nu som jag är om ... asså, jag tror inte att jag hade varit lika ... asså, samma person nu om jag inte hållt på med hiphop. För det ...det har verkligen öppnat mina ögon för ny... asså, inte bara för hiphop, utan för andra musikstilar och ...asså, för musik ...det har öppnat mina ögon för andra människor, jag har lärt känna så många nya människor och blivit en mer social människa och jag har mycket lättare för att kommunicera med folk nu och jag ...innan var jag så ...jag hade så mycket ...jag tänkte på mycket men jag fick aldrig säga det och nu har jag ett sätt som jag kan... typ som en dagbok, men jag får ut mina texter på scenen och sånt ...så det har verkligen ...det har förändrat mig och det betyder mycket för mig.

De yngre pratar också om att uttrycka sig själva, men ibland i lite färre ord:

- I: Kandi, vad betyder rap och hiphop för dig?
- Kandi: Det ...rap, hiphop ...det betyder för mig att uttrycka sig själv och jag vill faktiskt känna hur det är att stå på scen och så ...
[...]

- I: Finns det nåt annat man lär sig, förutom text och ord och sånt, när man är här?
- Kandi: Att lära sig vara mer utligare ...[hur] ska säga ...ytligare ...att våga visa sig själv mer ...att våga säga det i scen och ...
- I: När du jobbar med en text vad är det som är viktigt att få fram i texten?
- Yassine: Det jag vill säga, det jag vill göra. Typ.
- I: Vad är det du vill säga?
- Yassine: Många ord. Mitt område. Mitt namn. Mitt land. ... Jag orkar inte mer.
- I: Vad brukar de [texterna] handla om?
- Agim: Det brukar handla om mig själv, det jag gör eller det jag gillar.
- I: Vad betyder hiphop och rap för dig?
- Dawit: För mig? Asså, det betyder mycket för mig. Det betyder alltså ...det ... rappen, det är på det sättet jag uttrycker mig ... genom rappen ...det ...ja, det är svårt att förklara. Vad ska man säga? Vänta ...ja ... rap för mig ... det ... vad ska man säga ... det är svårt ... det asså ... det är stort asså. Det är det sättet jag uttrycker mig, genom rappen. Alltså det spelar ingen roll ... kärlek, krig, fred, allt det ... asså ... jag uttrycker mig alltid genom rappen. Det är exakt samma sak som ...som poeter ... och dom uttrycker sig genom att skriva dikter ... att skriva ... ja, och jag uttrycker mig genom att rappa. Det är svårt. Det är första gången någon frågar mig den frågan. Helt så ...

6 Analys

6.1 En miljö som gynnar lärande

Den första frågan jag ställde mig var om respondenterna lär sig något i den studerade miljön. I respondenternas utsagor går det att utläsa att de anser att de lär sig mycket när de håller på med rap. Det handlar både om musik, språk, att skriva, att våga uppträda och att få ett bättre självförtroende. Melissa menar också att den personliga utvecklingen spillar över i andra situationer och gör att man får större förmåga att koncentrera sig även i andra sammanhang.

Förutom att jag kan peka på utsagor i datamaterialet som handlar om lärande kan jag även se om miljön verkar ha vissa förutsättningar som gynnar inläring och på så sätt anta att inläring sker. En faktor är att lärandesituationen upplevs som autentisk, eller en ”riktig aktivitet”, som Dado uttrycker det. Dawit pekar på att skolans kunskap är indelad i ämnen (se citat s 27) vilket kan tolkas som att en sådan strukturering upplevs som en begränsning. I hiphopverksamheten finns ett verkligt mål; det är att spela in sin låt och kanske också uppträda inför publik på någon av RGRA:s klubbkvällar eller på lokala festivaler. Verksamheten är uppbyggd som en lärlingsutbildning där de som har varit med något år tar över och blir lärare. Här kommer en annan gynnsam faktor in och det är identifikation med

läraren; personen som lär ut har nyligen varit i inlärarens situation och kommer från samma miljö. Åldersmässigt är de också nära varandra vilket gör att det mentala avståndet är mindre.

Ytterligare förutsättningar som främjar lärande är till exempel det icke-auktoritära kommunikationsmönster som präglar verksamheten. Det är inte "läraren" som styr och avgör vad och hur mycket som ska "produceras" eller läras in. All aktivitet sker med utgångspunkt i inlärarens önskemål och initiativ. Det går också att se att den subjektiva och kulturella relevansen som Dysthe (1996) talar om finns i denna lärandesituation. Melissa är den som tydligast pekar på att innehållet tar upp saker som berör ungdomarna och deras verklighet. Hon menar också att detta är något som ofta inte sker varken i skolan eller i ungdomarnas hem (se citat s 28).

När jag jämför hur de yngre talar med de som har hållit på längre med rappen kan jag se en progression. De utvecklar både sina rent grammatiska språkfärdigheter, men också de språkliga förmågor (Fornäs m.fl. 1989) som handlar om att kunna tyda ett språkssystem inom en viss kultur och kunna tala om densamma. Melissa vill till exempel att de yngre ska kunna skilja på den ytligare, kommersiella hiphopen, "bling bling", och den "äkta". Denna aspekt av lärande berör både den "delade världen" genom språkssystem och den "inre världen" i form av idealbildningsförmåga; vem jag vill vara (se även teorikapitel, s 11). En av respondenterna, Edon, visar också att han kan röra sig mellan olika språkssystem och "växla kod", dels när han leker journalist med mig och dels när han växlar till "svensk svenska":

Edon: Är det test just nu, asså?
I: Vad säger du?
Edon: Test, det är test ...
I: Nänänä, nu kör vi ...
Edon: Okej börja om då ... jag måste ha lite mer sven...svenska
I: Lite mer?
Edon: Lite mer sven ... [förställer rösten till skånsk dialekt:] "Ja, halleå." Du vet så ...Kör.

En anledning till att jag valde att undersöka just hiphop och rap var ju den muntliga aspekten. Men det har visat sig under arbetets gång att det inte har framkommit något i materialet som visar på att uppdelningen mellan muntligt och skriftligt finns som viktiga kategorier i respondenternas tal om rap. Det verkar inte heller handla så mycket om det muntliga för dem, de pratar mer om att skriva texter än om att framföra dem. Att dela upp språk och text i kategorierna muntligt respektive skriftligt kanske inte heller är det mest intressanta, menar Dysthe (1996 s 86 f). Hon talar om att det kan vara större skillnader *inom* de muntliga genrerna och *inom* de skriftliga än vad det är mellan dem och att det är viktigare att se till

språkets och textens kontext. Rappen kan sägas vara en hybridgenre (s 87) som produceras som skriven text och framförs muntligt. Själva framförandet är viktigt i sammanhanget och i observationsanteckningarna finns exempel på hur läraren pratar om hur man står och går på scen när man framför en raplåt. Men för flertalet av respondenterna verkar det spela större roll att detta inte är en genre som förknippas med skrivande eller muntliga framföranden i skolan.

6.2 Skillnader i lärandemiljöer

När det gäller hur den fria tidens lärandemiljö skiljer sig från skolans, kan jag i intervjumaterialet urskilja framförallt tre saker. Den första handlar om frihet; *här får vi göra vad vi vill och vi får säga vad vi vill och vi behöver inte sitta stilla och tysta* (ej direkta citat). Den andra är relationen till "läraren". I den studerade miljön finns en nära relation och förtroende för de som lär ut. Respondenterna menar att de betyder mycket för ungdomarna och säger de är *mer engagerade* och att *de tycker om oss*. Den tredje skillnaden är att innehållet i "undervisningen" hela tiden utgår från individen; det handlar om att uttrycka *vem jag är* och *vad som är viktigt för mig* (ej direkta citat). Flera av respondenterna motsätter sig starkt att det som de gör när de rappar liknar något som de gör i skolan. Uttalanden om att skolan är tråkig och inte skulle kunna ta in rappen och bli lika kul kan man tolka som en protektionistisk attityd. De kanske vill bevara sin fria lärandemiljö utan att den förknippas med deras föreställningar om och attityder till skolan.

Som blivande lärare kan jag analysera miljön och hitta skillnader i hur dessa "lektioner" är organiserade och strukturerade jämfört med en lektion i skolan. Nedan ställer jag upp en lista över det som jag har funnit skiljer sig:

1. Graden av kontroll över form och innehåll.
 - a) Läraren planerar inte lektionen
 - b) Det finns inte en viss mängd material som ska läras in på en viss tid.
 - c) Det finns inga krav på närvaro eller att komma i tid.
2. Kommunikationsmönstren är annorlunda.
 - a) Läraren dominerar inte, snarare är det eleverna som styr kommunikationen.
 - b) Eleverna kommunicerar med varandra spontant.
 - c) Eleverna söker lärarens respons spontant.
3. Det är tillåtet att vara inaktiv.
 - a) Det är tillåtet att vistas i miljön bara för att "hänga" och se vad de andra gör.

- b) Det är tillåtet att hjälpa eleven att producera text. Det är inte "fusk" att läraren skriver *åt* eleven, för att komma igång eller komma vidare.

7 Diskussion

Den ursprungliga tanken på att undersöka hiphopverksamheten kommer från en nyfikenhet på vad de skolungdomar som man möter som lärare sysslar med och söker sig till på sin fritid. Man förstår att de har många intresseområden och aktiviteter och att de där frivilligt söker upp kunskap som säkert kan anses vara både "dålig" och "bra". Syftet med denna uppsats, att undersöka hiphopverksamheten ur ett lärandeperspektiv, hoppas jag också kan ge inspiration, insikter eller väcka nya frågor som gör att man kan utveckla lärandet i den mer formella skolmiljön. Bara det att få uppleva ungdomarnas energi och önskan att lära sig något har jag upplevt som en inspiration för att utveckla hur jag kommer att lägga upp min undervisning. Det finns en potential här som den traditionella klassrumspedagogiken och en lärarstyrd undervisning inte alltid kommer åt. Något som är tillfredsställande är att se att utbyten mellan lärandemiljöerna redan sker, till exempel genom att Behrang får möjlighet att utveckla sin pedagogik innanför skolans väggar. Men sådana utbyten och verksamheter skulle kunna utökas och tas till vara ännu mer av skolpersonal och politiker. Ett första steg är att skolans lärare, ledare och andra beslutsfattare kommer ut och gör besök i de alternativa lärandemiljöerna.

Men det finns en aspekt som jag tror är viktig att komma ihåg när man vill integrera elevintressen i sin undervisning. Och det är att det finns ett behov av att skydda områden och aktiviteter som inte förknippas med skolan. Det finns alltså ett värde i att vara en motpol mot det formella och styrda. Kanske är det just det att vuxenvärlden utesluts och hemligheter (koder, språk och stilar) kan bevaras som utgör attraktionen. Också inom skolan finns det sådan protektionistiska tendenser: Vi *ska* inte försöka efterlikna en rolig fritidsaktivitet utan istället erbjuda alternativ och kunskap som de *inte* självmant söker. Jag vill inte uttala mig värderande om ett sådant förhållningssätt och jag inser att beskrivningarna är generaliserande, men i min entusiasm över möjligheterna i ett utbyte mellan lärandemiljöerna så ser jag att det finns en svår balansgång mellan "lusten/friheten" och "nyttan/tvånget".

Hur ska jag då rent konkret kunna föra med mig de insikter jag har fått in i klassrummet? Ska jag pröva att helt släppa kontrollen och låta eleverna styra både innehåll och form? Mitt försök att svara på min egen fråga blir att det eventuellt kan finnas möjlighet till en så fri undervisningsform i delar av undervisningen. Antingen att man som enskild

lärare genomför ett friare projekt under utvalda lektionspass eller att man i arbetslag utvecklar idéer som spänner över några temaveckor. Men som jag ser det finns det alltid en risk att det trots all välmening ändå blir ramar och regler kring utförandet som är på lärarens och skolans villkor. Och då kommer man trots allt inte åt den potential som individens egen drivkraft har.

Mina frågeställningar handlade om hur lärandemiljöerna skiljer sig åt och hur lärandet ser ut i den studerande miljön med avseende på språkutveckling, social kunskap och identitetsskapande. Egentligen skiljer sig kanske inte lärandet i de olika miljöerna åt så mycket som man först kan tro. Det kan vara så att respondenternas utsagor förstärker bilden av att det är en väldigt annorlunda situation. De uttrycker så starkt att det *inte* är som skolan. De individer som är mer positiva till skolan ser också fler likheter. En sammankopplande faktor som alla verkar se är dock språkutvecklingen; att man lär sig nya ord, synonymer, att rimma och skriva bättre. Det som däremot upplevs vara annorlunda i den alternativa miljön är möjligheterna att uttrycka och utveckla sin identitet. Här betonar man hemlandet, ursprunget och visar upp det med stolthet. Ibland hör man röster inom skolvärlden som vill tona ner att eleverna kommer från olika länder, med motiveringen att alla ska behandlas lika och ursprung ska på samma sätt som kön vara "ointressant" när vi beslutar om vad och hur vi ska lära oss.

När det gäller social kunskap och beteende brukar man säga att ungdomar lär sig av och tar efter *varandra* i högre grad än de lyssnar på och lär sig av vuxna; föräldrar och lärare. Om vuxensamhället vill gynna ett lärande som det anser vara "nyttigt" kan man skapa förutsättningar för detta genom att till exempel ekonomiskt stödja verksamheter som man ser har denna potential. Just hiphopverksamheten visar tydligt på ett positivt lärande som "spiller över" och ger effekter för individen i andra sammanhang (till exempel skolan) och för grupper på så sätt att man arbetar målmedvetet med integration mellan olika områden i en stad. Denna aktivitet innebär att ungdomar arbetar med och utvecklar sitt språk på ett konkret sätt, både muntligt och skriftligt, vilket kanske är den största skillnaden från andra fritidsaktiviteter såsom fotboll, ridning eller att spela ett musikinstrument.

8 Avslutning

När jag valde ämne för den här uppsatsen hade jag inte en aning om hur hett och aktuellt ämnet hiphop och lärande är just nu och speciellt i Malmö. När jag sitter och skriver det här stycket pratar Behrang Miri, Johan Söderman och Juan Paez från Advance Patrol och några andra hiphopare från Malmö, i P1:s program Studio ett, om just detta ämne. Det har gått några år sedan Agneta Rehal 1990 skrev om rap så här i Svensklärarytutbildningens årskrift:

Den som någon gång lyssnar till P3 har inte kunnat undgå att slås av en ny sorts stil i populärmusiken, där sångaren snarare pratar sig fram än sjunger en urskiljbar låt. Låtarna låter inte som sånger med vers och refräng utan orden pratas fram i en rasande fart till en musik, som mera är en ren rytm än melodi (Rehal 1990 s 191)

Rehal vill i sin artikel lyfta fram rockmusiken och lyriken som en konstform och hon gör det genom att jämföra med diktkonstens ”rytm, melodi och talvers” (s 194) och de grekiska rapsoderna. På samma sätt har jag haft ett underliggande syfte med den här uppsatsen att lyfta fram hiphopen och rappen till något mer än fördomsfulla bilder av grovt språk, ytlig gangsterkultur och stökiga ungdomar med för stora byxor.

Det som har varit den största överraskningen för mig under arbetets gång är att upptäcka hur etablerad och i viss mån ”formell” denna lärandemiljön är. Jag har också insett att det sker ständiga utbyten mellan alternativa lärandemiljöer och skolans mer slutna miljö. Det uppstår ett visst mått av avundsjuka inför den frihet som kan finnas utanför utbildningens institutioner, men frågan är som sagt om det är möjligt att ta in och adoptera den fria tidens mer lustfyllda lärande utan att den tappar sin attraktion av att vara just ”inte som skolan”. Som snart nyutexaminerad lärare har jag ambitioner att försöka föra in lusten genom att knyta an till aktiviteter som ungdomarna engagerar sig i på sin fritid. Och min önskedröm är att någon elev inte kommer att säga som Edon gjorde i intervjun:

I: Om du jämför med skolan, finns det nån likhet med det ni gör här?
Edon: Nä ... skolan är bajs tycker jag.

Utan istället säga något om skolan som snarare liknar det här:

I: Okej, vad tycker du att man lär sig när man jobbar med rappen här?
Edon: Du blir en gladare människa ... du ...asså, du skriver texter ...så, helt enkelt så ... du blir gladare!

Källförteckning

Litteratur

- Brömssen, Kerstin von (2006) Identiteter i spel – den mångkulturella skolan och nya etniciteter. I: Lorentz, Hans och Bosse Bergstedt (red.) *Interkulturella perspektiv – pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur.
- Carlgren, Ingrid (1999) Pedagogiska verksamheter som miljöer för lärande. I: Carlgren, Ingrid (red.) *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Dysthe, Olga (1996) *Det flerstämmiga klassrummet - att skriva och samtala för att lära*. Lund: Studentlitteratur
- Fornäs, Johan och Ulf Lindberg och Ove Sernhede (1989) *Under rocken – musikens roll i 3 unga band*. 3 uppl. Stockholm/Stehag: Symposion
- Kullberg, Birgitta (1996) *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Liberg, Caroline (2002) Att lära i en vidgad språklig rymd – ett språkdidaktiskt perspektiv. I: *Språk och lärande: rapport från ASLA:s höstsymposium Karlstad, 7-8 november 2002*. Stockholm: ASLA.
- Ogg Alex och David Upshal (1999) *The hip hop years : a history of rap*. London : Channel 4 Books.
- Ong, Walter J. (1990) *Muntlig och skriftlig kultur – teknologiseringen av ordet*. Göteborg: Anthros.
- Persson, Magnus (2007) Litteratur och kultur i skolan. I: Axelsson, Bodil och Johan Fornäs (red.), *Kulturstudier i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Rehal, Agneta (1990) Rockartisten – vår tids rapsod. I: Rindberg, Ingrid (red.) *Svenskläroarföreningens årsskrift 1990: Ungdomskultur*. Stockholm: Svenskläroarföreningen.
- Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans*. 3 uppl. Oslo: Universitetsförlaget
- SAOL (1998) *Svenska Akademiens ordlista över det svenska språket*. 12 uppl. Stockholm: Norstedts Ordbok
- Sernhede, Ove (2002) *Alienation is my nation: Hiphop och unga mäns utanförskap i det Nya Sverige*. Uddevalla: Ordfront.
- Sernhede, Ove (2006) *Ungdom och kulturens omvandlingar – Åtta essäer om modernitet, ungas skapande och fascination inför svart kultur*. Göteborg: Daidalos
- Strage, Fredrik (2001) *Mikrofonkåt*. Stockholm: Atlas.
- Säljö, Roger (2005) *Lärande och kulturella redskap – om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Söderman, Johan (2005) *Kommersialism eller konst – social positionering och konstruktion av professionella hip-hop-identiteter*. Paper från ACSIS nationella forskarkonferens för kulturstudier, Norrköping 13–15 juni 2005. Konferensrapport publicerad elektroniskt på www.ep.liu.se/ecp/015/
- Söderman, Johan och Göran Folkestad (2007) Kunskap genom rap – hiphop som hantverk, pedagogik och aktivism. I: Söderman, Johan *Rap(p) i käftan – hiphopmusikers konstnärliga och pedagogiska strategier*. Malmö: Malmö musikhögskola.
- Söderman, Johan (2007) *Rap(p) i käftan – hiphopmusikers konstnärliga och pedagogiska strategier*. Malmö: Malmö musikhögskola.
- Söderman, Johan, Claes Ericsson och Göran Folkestad (2007) Traditionsbärare och fostrare – samtal om lärande med två amerikanska rappare. I: *Educare vetenskapliga skrifter 2007:2 Artiklar*. Malmö: Läroarutbildningen, Malmö Högskola
- Toop, David (2000) *Rap attack – African rap to global hip hop*. London: Serpent's Tail.

- Viberg, Åke (1996) Svenska som andraspråk i skolan. I: Hyltenstam, Kenneth (red.)
Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige. Lund:
Studentlitteratur.
- Ziehe, Thomas (2003) *Ny ungdom : om ovanliga läroprocesser*. Stockholm: Norstedt: ePan.

Internet

- Skolverket u.å. *Svenska som andraspråk*
<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=SVA&extraId=> hämtat 2007-11-19
- Skolverket (1994) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och
fritidshemmet – Lpo 94*, PDF-fil: <http://www.skolverket.se/sb/d/468> hämtat 2007-12-14
- Vetenskapsrådet u.å., *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig
forskning*, PDF-fil:
<http://www.vr.se/huvudmeny/forskningsetik/reglerochriktlinjer.4.2d2dde24108bef1d4a8800063.html>, hämtat 2007-11-30
- RGRA u.å. *Vad är RGRA?* <http://www.rgra.se/rgra2/rgra.htm> hämtat 2007-12-01

Datamaterial

- Observationsanteckningar från 7 tillfällen under veckorna 43, 45, 46 och 47, 2007.
- Intervju med Yassine, 5.20 min., v. 47.
- Intervju med Nadia och Rebecca, 8.20 min., v. 47.
- Intervju med Dawit och Agim, 17 min., v. 48.
- Intervju med Melissa, 13.30 min., v. 48.
- Intervju med Dado, 6.40 min., v. 48.
- Intervju med Kandi och Edon, 7.40 min., v 48.

Bilaga 1

Tabell örer observationstillfällen och intervjuer

Vecka	Längd	Plats	Händelse
v. 37 sept	3 h	Klubbkväll	Observation . Jag känner in stämning och pratar med några ungdomar och får några telefonnummer. Inga anteckningar.
v. 43 okt	1 h 30 min	Gröngården	Observation
v. 45 nov	ca 2 h	Lektion, Nässelby	Observation + samtal m. Behrang
v. 45 nov	1 h 30 min	Gröngården	Observation
v. 46 nov	1 h 15 min	Fritidsgård, Lund	Observation
v. 46 nov	1 h 30 min	Gröngården	Observation
v. 46 nov	1 h 30 min	Studion	Observation
v. 47 nov	2 h 15 min	Gröngården	3 intervjuer + observation
v. 47 nov	ca 1 h	Klubbkväll	Söker nya respondenter till intervjuer
v. 48 nov		Skola	2 intervjuer
v. 48 nov		Kafé	1 intervju
v. 48 nov	ca 1 h 30 min	Skola	Lyssnar på uppträdanden.
v. 48 nov	ca 2 h	Gröngården	Uppföljning intervjuer. Gör 2 intervjuer till. Gör inga anteckningar.

Bilaga 2

Intervjumall

Frågor till de yngre

Vad heter du?

Hur gammal är du?

Var kommer din familj från?

Vad är hiphop? Kan du förklara vad det går ut på?

Vad betyder hiphop och rap för dig?

Är det ditt största intresse eller har du andra som är lika viktiga?

Vad är det?

Hur kom det sig att du började med hiphop/rap?

Var började du och hur var det organiserat?

Varför tycker du att det är kul? Skulle det vara lika kul med hårdrock eller annan popmusik?

När du jobbar med en text, vad ger det dig?

Vad är det viktigaste med dina texter?

Tycker du att du lär dig något när du håller på med rap?

Vad lär du dig?

Hur ser du på Kenan/Melissa/Behrang?

Vad gör de för er som är yngre?

Om du jämför med skolan, hur skiljer sig det från när du lär dig rap på fritidsgården?

Tror du att man lär sig något här som du kan använda i andra sammanhang?

Till exempel i din familj, när du sen ska arbeta eller någon annanstans?

Tycker du att det som ni gör här liknar något som ni gör i skolan?

Kan du lära dig något här som du kan ha nytta av i skolan?

Hur skulle det vara om lärare i skolan skulle använda sig av rap på t.ex. svensklektionerna?

Tror du att du kommer att fortsätta med musik eller att skriva texter även när du blir äldre?

Intervjufrågor till Melissa

Vilka ungdomar är det som söker sig till den här verksamheten?

Finns det något som de har gemensamt?

Vad har du för mål med det du gör här?

Varför började du själv med hiphop/rap?

Vad har det betytt för dig?

Vilka likheter finns mellan den här verksamheten och lektioner i skolan?

Vilka skillnader?